

megmozgalmak sohse humánusak, még ha humánus célúak se. A keresztény tömegmozgalmak, a reformáció, szekták, ellenreformátor szerzetes mozgalmak, bizony éppoly kegyetlenek voltak, mintha ez lett volna a programjuk és nem a szent szelídség.

De azért nem a kritikával van baj. A kritika szükségese, mint munkaközben a megállás és körültekintés. Hanem az a baj, hogy ez a fajta kritika öncélú. Nem tanács, hanem gáncs s ez meg is érzik rajta. Nem az a célja, hogy segítsen; hanem, hogy elejtsen. Nem az, hogy más próbára ösztönözzön, hanem az, hogy minden próbától visszariasszon. Egyáltalán, hogy elvegye az alkotó kedvét.

Ennek ellenére én mégsem mondom azt, hogy ennek az embertípusnak nincs haszna. És nem mondom azt, hogy ki kell irtani a földről, vagy a mozgalmából. Ezt úgysem lehetne, mert a bonyolult emberi valóság mindig szüli az ilyen embereket, de nem is volna célszerű. Mert kiválasztani is nagyon nehéz. Már írtam, hogy ritkán található tiszta kiadásban, inkább lelkeség, mint kész, befejezett ember. S néha kalandorral vagy dilettánsal van összebonyolódva.

De nemcsak ezért. Hanem azért is, mert az ember változó és alkalmazkodó képessége határtalan, még a destruktorból is lehet, — ha eljut a teljes önismertetig —, ha nem is cselekvő vezér, de bölcs, helytálló közkatona. A lélek lehetőségei végtelenek.

A meglátásaik viszont amúgy nagyon hasznosak, mert olyan hibákra figyelmeztetik a cselekvő embert, amit sem ő, sem a harcban elfoglalt vakhítú tömegek nem látnak. S így aztán a destruktornak kegyetlen igaza, hogy rá is szükség van a bonyolult közösségi életben. De jaj annak a cselekvő embernek, aki ezt nem tudja és azt hiszi, hogy ezt az okos kritikust kielégítheti ha hallgat rá. Siralmas kapkodás és bukás lenne a sorsa. Ha minden dolgozónak hatszobás villa-

lakása lenne, egy paradicsomkert közepén, automata cselédekkel és szájába repülő sültgalambokkal, akkor meg azt kifogásolná, hogy ez a nagy kényelem elpuhítja és rombolásba viszi az embert.

Igaza is volna, de ha hozzákezdenének ennek a lerombolásához, és egy új rendnek az építéséhez és erre az ő kényelmét is fel kellene áldozni, akkor azt mondaná, hogy ő nem így gondolta: a kultúrát, a sokezeréves civilizációt nem szabad lerombolni, mert visszasüllyedünk a barbárságba, hanem próbálják az emberi lelket úgy megneemesíteni, hogy a kényelem felett is úrrá legyen. Vagy találna ki megint valami hasonlót, ami megint igaz lenne, de nem az ő igazsága, mert ő nem tudná megvalósítani soha.

Nem is azért ismertettem hát veled a destruktív lelket ilyen részletesen, hogy kiirtsd vagy eltaposd, hanem azért, hogy ismerd fel és cselekvő utadban ne téveszthessen meg.

A destruktork a Lucifer, a tagadás szelleme, akinek csak az a baja, hogy a világot nem ő uralja és nem ő változtatja. Ő maga képtelen a cselekvésre, márpedig amit nem ő csinált, az nem ér semmit. S aztán mennél nagyobbakat alkotnak mások, annál kisebbnek érzi ő magát és annál idegesebb, harcosabb és szellemesebb.

Figyelj hát rá, mindig hallgasd meg mit beszél; mulathatsz nihilista vagy pesszimista szellemeskedésein is, de ne hallgass rá. És erőszakot se alkalmazz vele szemben. Hasznosítsd a meglátásait, de megingathatatlanul haladj tovább arra, amerre cselekvő lelked és becsületed parancsa irányít. Gondolj rá, hogy népünk ősi bölcsesége is ismeri a destruktív lelket és azzal a mondással intézi el: »Kész munkában a boldond is találhat hibát.«

VERES PÉTER

Közigazgatás és az emberek

Magyary Zoltán és Kiss István könyve

A modern állami élet szervezete, a közigazgatás, a mai társadalom egyik legtöbb gondot adó problémája. Nálunk a Felvidék visszatéréseivel egy húsz évig idegen uralom alatt élő országrésznek a nemzet testébe való beillesztése terelte rá újabban a közvélemény figyelmét erre a kérdésre, úgy hogy a mai idők megint tele vannak a közigazgatás reformjának jelszavaival.

Magyary Zoltán és Kiss István munkája nagyon aktuális könyv tehát. Tulajdonképpen falukutató munka. A divatos falukutató törekvéseitől azonban az a nagy különbség választja el, hogy amíg a falukutatók a falvak életét a közigazgatás kizárásával vizsgálták, Magyaryék éppen ellenkezőleg, a közigazgatás oldaláról indultak el s azt kutatták elsősorban, hogy a közigazgatás mennyiben tölti be hivatását; a közigazgatás

teljesítményeiről, eredményeiről, sikeres, vagy sikertelen működéséről akartak hű képet kapni. Ez a könyv ennek az egész úttörő munkának az eredményeit foglalja magában.

Nem elméleti munka, mert a kutatók nem elégedtek meg avval, hogy összegyűjtsék a közigazgatásra vonatkozó elméleteket, hanem a való élet tényeiből akarták megismerni a problémát. Ezért nevezik munkájukat ténymegállapító tanulmánynak. A cél az volt, hogy teljesen objektív képet kapjanak a mai közigazgatásról. Az állami élet szervezetéből kiválasztottak tehát egy járást, s abban figyelték meg a közigazgatás működését. Tanulmányozásra a legalkalmasabbnak a tatai járás mutatkozott. Az ország 149 járása között nagyság szerint ez a nagyobb járások közé tartozik, kulturális és közegészségügyi tekintetben magas szín-

vonalon álló sokoldalú terület, népessége háromnyelvű, birtokmegoszlása igen változatos, itt van a MÁK négy községre terjedő iparvidéke és a nagybirtok meg a hitbizomány is képviselve van. Az egyetem székhelyéről könnyen meg tudták közelíteni és a hatóság jóindulatú támogatását is sikerült megnyerni.

A munka kezdetén Magyary Zoltán egy jegyzői értekezleten ismertette a munka célját és bemutatta munkatársait. Kérte, hogy a jegyzők támogassák a kutatókat és bocsássák rendelkezésükre a szükséges adatokat. Gondoskodtak arról, hogy a jegyzőket ezzel a munkával külön ne terheljék meg, hanem lehetőleg az intézet megbízottai végezzenek el mindent. Egy-egy községben általában egy hetet tartózkodtak. A sokféle végzettségű kutatógárda tagjai közt az egyetem közigazgatási intézetének tanársegédein kívül volt etnográfus, orvos, mérnök, szociográfus, történész, geográfus is.

Ezzel a nagy tudományos apparátussal három év alatt alaposan átvizsgálták a járás földrajzi helyzetét, településeit, népességét, a népmozgalom jelenségeit, a lakosság társadalmi, egészségügyi, valamint gazdasági helyzetét. Az első kötet körülbelül ezt foglalja magában, kiegészítve a járás községeinek, valamint a járás kialakulásának történetéről szóló fejezettel. A tanulmány második könyve a közigazgatás mai állapotát ismerteti. Bemutatja, hogy milyen az önkormányzat, az állami igazgatás, az alkotmányos élet, a közrendészet, a kulturális igazgatás szervezete és azt is, hogy miképpen működik ma ez a sokféle szervezet, mik a hibái, hogyan lehetne javítani rajtuk.

A több mint 360 oldalas könyv mellett 130 mellékletet találunk. Ezek a térképek, diagramok, színes ábrák, statisztikai kimutatások igazítják el az embert ebben az óriási adathalmazban. Ahány melléklet, annyi szempontból nézhetjük ugyanazt a kérdést: a közigazgatás és az emberek viszonyát a tatai járásban. Ilyen tökéletesen, ennyi fényszórával átvilágítva nemcsak nálunk, de talán sehol a föld kerekén nem vizsgáltak meg még társadalmat és ekkora közigazgatási berendezést. Nincs olyan társadalmi, kulturális, vallási, gazdasági, erkölcsi, egészségügyi jelenség, az állami és önkormányzati szervezetnek nincsen olyan apró kis szerve, amit figyelmen kívül hagytak volna. A könyv minden sora adatok, tények, számok, dokumentumok tömegeire épült és egyik nagy eredménye az, hogy egy olyan kutatási módszert alapít meg, amely alkalmazható a többi járás megismerésére is. A tízezer léleknél nagyobb községek, valamint a városok életének megvizsgálására, mivel ezek más szervezeti egységek, természetesen ez a módszer nem mindenben alkalmazható.

Minden kétséget kizáró módon bizonyítja ez a könyv, hogy a közigazgatás alsóbb és felsőbb fokozatainak működése ma tökéletlen és ezért a felelőség mindig a magasabb fórumot terheli. A közigazgatás személyzete sem mindenben megfelelő. Ennek oka a helytelen, nem elég tapintatos, sokszor egészen önző, egyéni, vagy családi érdekeket tekintő kiválasztás. A

szakigazgatás, az orvosi, állatorvosi körök beosztása aránytalan, s emiatt egyes községekben nagy a fertőző betegségekben elhaltak arányszáma. A csendőrség kerületi beosztása is kevésbé alkalmazkodik a járáshoz.

A közigazgatás nemcsak a jog kérdése, hanem ténykérdés és célszerűség kérdése is. Nemcsak az a fontos, hogy a jogszabályokat megtartsák, hanem az is, hogy eredményt érjenek el. Ez az a nagyon fontos szempont, amit a liberális jogállam nem vett tekintetbe. Az csak a jogszabályok pontos végrehajtását látta feladatának. Ennek az lett az eredménye, hogy a közigazgatás leszoktatta az önálló kezdeményezésről. Mindent felsőbb parancsra csináltak és amira nem volt parancs vagy jogszabály, azt egyszerűen figyelmen kívül hagyták. Ennek következtében a jogszabályokat állandóan szaporítani kellett. Ma már annyi van belőlük és az újak annyira módosították a régieket, hogy nincsen olyan ember, aki át tudná tekinteni őket. Különben is csak hiányosan, vagy egyáltalán nem állnak rendelkezésre az illető közigazgatási fórumoknak. Az ideális, a modern, huszadik századi közigazgatás vezetőinek funkciója nem merülhet ki a jogszabályok végrehajtásában, föl kell ölelni a programcsinálást, a tervezést, a vezetést, az összhang biztosítását, vagyis a nevelés és az ellenőrzés munkáját is.

A közigazgatás a közönségért van — hirdeti Magyary Zoltán befejező tanulmányában. E két tényszerű viszonya ma egészen más, mint volt száz évvel ezelőtt. A kiegyezés korában, Andrássy Gyula miniszterelnöksége idején az intéger Magyarország egész közigazgatási apparátusa mindössze 23.000 ember foglalkoztatott. Ma csupán Budapest közigazgatását 27.000 ember látja el. Az egész országot pedig több, mint 125.000. Ezek a számok is mutatják, hogy a közigazgatás hatásköre mennyire kitágult, mennyire megszapordtak azok a feladatok, amelyeket a technika és a kapitalizmus mai fejlettsége mellett csak a közület tud megoldani. Hogyan oldja meg a közigazgatás ezeket a feladatokat? Megfelel-e a megoldás a közönség várakozásának és igényeinek? A közönségnek mi a befolyása a közigazgatásra? A területi önkormányzat és a demokratikus választójog elegendő-e arra, hogy akaratát érvényesíteni tudja a megnövekedett közigazgatásban is? Mi az önkormányzat, az autonómia értéke? Ma nem használják ki, nem becsülik sokra az önkormányzat lehetőségeit. Mi az oka annak, hogy mégis olyan görcsösen ragaszkodnak fenntartásukhoz? Mik a közigazgatás mulasztásai, hogyan kellene működni, hogy megfelelhessen a huszadik század fejlett társadalmának, hogy nemcsak jogszerű, hanem egyben gazdaságos és eredményes is legyen. A tatai járás tanulmányozásának gazdag adatai, rengeteg tapasztalata és ismerete kimerítő feleletet ad ezekre a kérdésekre és ezek a pompás, szakszerű tudományos és mindennekfelett igazságos megállapítások bizonyára kellő figyelmet és érdeklődést keltenek majd azokon a fórumokon, ahol csakugyan tehetnek valamit a közigazgatás megreformálásáért.

KARÁSZ JÓZSER